

ET

ET

ET

EUROOPA KOMISJON

Brüssel 9.3.2010
KOM(2010) 82 lõplik

2010/0050 (COD)

Ettepanek:

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV,
mis käsitleb õigust suulisele ja kirjalikule tõlkele kriminaalmenetluses

SELETUSKIRI

1. SISSEJUHATUS

1. Käesoleva Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi ettepaneku eesmärk on sätestada ühised miinimumnõuded, mis käsitlevad õigust suulisele ja kirjalikule tõlkele kriminaalmenetluses kõikjal Euroopa Liidus. Ettepanek on esimene meetmetest, mis on sätestatud nõukogu 30. novembril 2009 vastuvõetud menetlusõiguste teekaardis, millega palutakse komisjonil esitada asjaomased ettepanekud järkjärgulise lähenemisviisi raames. Sellist lähenemisviisi peetakse praegu parimaks; nii pannakse järk-järgult alus usaldusele ja aidatakse suurendada vastastikust usaldust. Ettepanekut tuleks seepärast vaadelda osana mõne järgneva aasta jooksul esitatavast õigusaktide pakmest, millega sätestatakse minimaalsed menetlusõigused kriminaalmenetluses Euroopa Liidus.
2. Ettepaneku eesmärk on täiustada nende kahtlustatavate õigusi, kes ei mõista või ei räägi menetluskeelt. Kõnealustele õigustele ühiste miinimumnõuete kehtestamine peaks hõlbustama vastastikuse tunnustamise põhimõtte rakendamist, parandades sellega ELi liikmesriikide vahelise õiguslase koostöö toimimist.
3. Ettepanek sarnaneb 8. juuli 2009. aasta raamotsuse eelnõus¹ esitatud ettepanekuga ja asendab selle. Teksti arutati nõukogu töörühmades. Justiits- ja siseküsimuste nõukogu jõudis 23. oktoobril 2009 kokkuleppele üldises lähenemisviisis, kuid vastuvõtmiseks ei olnud enne 1. detsembrit 2009, Lissaboni lepingu jõustumise kuupäeva, piisavalt aega, mistõttu varasem ettepanek muutus kehtetuks.
4. Ettepaneku õiguslik alus on ELi toimimise lepingu artikli 82 lõige 2. Artiklis on sätestatud, et: „*määral, mil see on vajalik kohtuotsuste ja õigusasutuste otsuste vastastikuse tunnustamise ning samuti politsei- ja õiguskooostöö hõlbustamiseks piiriülese mõõtmega kriminaalasjades, võivad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt kehtestada direktiividega miinimumeeskirjad. Sellised eeskirjad võtavad arvesse liikmesriikide õigustraditsioonide ja -süsteemide vahelisi erinevusi.*

Need käsitlevad:

a) tõendite lubatavust liikmesriikide vahel;

b) isikute õigusi kriminaalmenetluses;

c) kuriteoohvrite õigusi;

d)[...].”

Vastastikuse tunnustamise heaks toimimiseks on vaja vastastikust usaldust. Selleks, et parandada vastastikust usaldust ja seega koostööd, on aga vaja teatavat ühtlust.

¹ KOM(2009) 338, 8.7.2009.

5. Õigus suulisele ja kirjalikule tõlele, mis tuleneb Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonist ning mida on võimalik tuletada ka ELi põhiõiguste hartast,² on ülioluline kriminaalsüüdistuse saanud isiku jaoks, kes ei mõista menetluskeelt, sest ta peab aru saama tema vastu esitatud süüdistusest ja mõistma menetlust. Kooskõlas Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga tuleb suulist ja kirjalikku tõlget pakkuda tasuta.
6. 2009. aasta juuli ettepaneku raames koostas komisjon mõjuhinnaugu SEK(2009)915 ja selle kokkuvõtte SEK(2009)916, mis kehtivad *mutatis mutandis* käesoleva direktiivi ettepaneku puhul. Mõjuhinnaugu käsitlev aruanne on kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/governance/impact/ia_carried_out/docs/ia_2009/sec_2009_0917_en.pdf

2. TAUST

7. ELi lepingu artikli 6 lõikes 3 on sätestatud, et Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga tagatud ja liikmesriikide ühistest põhiseaduslikest tavadest tulenevad põhiõigused on liidu õiguse üldpõhimõtted. ELi lepingu artikli 6 lõikes 1 on sätestatud, et [Euroopa] Liit tunnustab 7. detsembri 2000. aasta Euroopa Liidu põhiõiguste hartas, nagu seda on kohandatud 12. detsembril 2007. aastal Strasbourgis, sätestatud õigusi, vabadusi ja põhimõtteid, millel on ELi toimimise lepingu ja ELi lepinguga võrreldes samaväärne õigusjoud. Põhiõiguste harta artikliga 47 on tagatud õigus õiglasele kohtulikule arutamisele, sealhulgas õigus saada õigusabi ning olla esindatud, ning artiklis 48 on sätestatud, et kaitseõigust tuleks austada.
8. Tampere toimunud Euroopa Ülemkogu kohtumise³ järeldustes kinnitati, et vastastikune tunnustamine peaks saama õiguslase koostöö nurgakiviks, ning rõhutati, et vastastikune tunnustamine „ja õigusaktide vajalik ühtlustamine soodustaks üksikisiku õiguste kohtulikku kaitset”⁴.
9. Komisjoni 26. juuli 2000. aasta teatistes nõukogule ja Euroopa Parlamendile kriminaalasjades tehtud lõplike otsuste vastastikuse tunnustamise kohta⁵ nenditi, et „seepärast peab tagama, et vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamine ei kahjustaks kahtlustatavate kohtlemist ja õigust kaitsele, vaid et õiguslikke tagatise protsessi käigus hoopis täiustataks”.
10. See kiideti heaks meetmeprogrammiga kriminaalasjades tehtud otsuste vastastikuse tunnustamise põhimõtte rakendamiseks,⁶ mille võtsid vastu nõukogu ja komisjon.

² Selgitused põhiõiguste harta kohta (ELT C 303, 14.12.2007). Artikli 48 selgituses on sätestatud: „Artikkel 48 vastab Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 6 lõigetele 2 ja 3, mille tekst on järgmine: [tsiteeritakse Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 6 lõikeid 2 ja 3]. Kooskõlas artikli 52 lõikega 3 on nimetatud õigusel sama tähendus ja ulatus, kui on Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga tagatud õigusel.” Harta artikli 52 lõikes 3 on ka sätestatud: „See säte ei takista liidu õiguses ulatuslikuma kaitse kehtestamist.”

³ 15. ja 16. oktoober 1999.

⁴ Järeldus 33.

⁵ KOM(2000) 495, 29.7.2000.

⁶ EÜT C 12, 15.1.2001, lk 10.

Selles osutati, et „vastastikune tunnustamine sõltub oluliselt selle tõhususe näitajatest”.

11. Nende näitajate hulka kuuluvad kahtlustatavate õiguste kaitse mehhanismid (3. näitaja) ja ühiste miinimumnõuete koostamine vastastikuse tunnustamise põhimõtte rakendamise lihtsustamiseks (4. näitaja). Käesolev direktiivi ettepanek on esitatud üksikisiku õiguste kaitse parandamise eesmärgi täitmiseks.
12. 2004. aastal esitas komisjon õigusaktide laialdase ettepaneku,⁷ milles käsitleti mõningaid kostjate olulisi õigusi kriminaalmenetlustes. Nõukogu ei saanud kõnealust ettepanekut vastu võtta.
13. 30. novembril 2009 võttis justiits- ja siseküsimuste nõukogu vastu teekaardi, mille eesmärk on tugevdada kahtlustatavate või süüdistatavate isikute menetlusõigusi kriminaalmenetluses,⁸ milles kutsutakse üles vastu võtma mõningaid olulisi menetlusõigusi käsitlevaid viit meetet, mis põhinevad järkjärgulisel lähenemisviisil, ning kutsutakse komisjoni üles esitama selleks vajalikke ettepanekuid. Esimene teekaardi raames kavandatav meede käsitleb õigust suulisele ja kirjalikule tõlkele.
14. 10.–11. detsembril 2009 toimunud Euroopa Ülemkogu istungil vastuvõetud Stockholmi programmis⁹ kinnitati taas üksikisiku õiguste tähtsust kriminaalmenetluse raames ELi põhiväärtusena ning liikmesriikide vahelise usalduse ja ELi usaldusväärsuse põhikomponendina. Stockholmi programmis viidatakse teekaardile kui kõnealuse mitmeaastase tegevuskava olulisele osale ning kutsutakse komisjoni üles esitama asjakohaseid ettepanekuid selle kiireks rakendamiseks.

3. ÕIGUS SUULISELE JA KIRJALIKULE TÕLKELE EUROOPA INIMÕIGUSTE JA PÕHIVABADUSTE KAITSE KONVENTSIOONI NING ELI PÕHIÕIGUSTE HARTA KOHASELT

15. Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklis 5 (Õigus isikuvabadusele ja turvalisusele) on sätestatud:

„1) Igaühel on õigus isikuvabadusele ja turvalisusele. Kellelki ei või võtta tema vabadust, välja arvatud seaduses kindlaksmääratud korras järgmistel juhtudel: (...)

f) seaduslik vahistamine või kinnipidamine, ... et võtta meetmeid tema ... väljaandmiseks.

2) Igale vahistatule teatatakse talle arusaadavas keeles viivitamata tema vahistamise põhjused ja kõik tema vastu esitatud süüdistused.

(...)

4) Igaühel, kellelt on võetud vabadus vahistamise või kinnipidamise teel, on õigus taotleda menetlust, millega kohus otsustaks kiires korras tema kinnipidamise

⁷ KOM(2004) 328, 28.4.2004.

⁸ ELT C 295, 4.12.2009, lk 1.

⁹ Euroopa Ülemkogu järeldused, 10.–11. detsember 2009.

seaduslikkuse ning korraldaks tema vabastamise, kui kinnipidamine osutub ebaseaduslikuks.”

Artiklis 6 (Õigus õiglasele kohtulikule arutamisele) on sätestatud:

„3) Igal kuriteos süüdistataval on vähemalt järgmised õigused:

a) saada kiires korras talle arusaadavas keeles üksikasjalikku teavet tema vastu esitatud süüdistuse iseloomust ja põhjustest;

(...)

e) kasutada tasuta tõlgi abi, kui ta ei mõista või ei räägi kohtus kasutatavat keelt.”

Euroopa Liidu põhiõiguste hartas on need õigused sätestatud artiklites 6 ja 47–50. Täpsemalt on artikliga 47 tagatud õigus õiglasele kohtulikule arutamisele, sealhulgas õigus saada õigusabi ning olla esindatud, ning artikliga 48 süütuse presumptsiooni ja kaitseõiguse austamine¹⁰.

16. Euroopa Inimõiguste Kohus on seoses Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikliga 6 leidnud, et süüdistataval on õigus tasuta suulisele tõlkele isegi süüdimõistmise korral, et tal on õigus saada süüdistust kirjeldavaid dokumente talle arusaadavas keeles, et suuline tõlge peab võimaldama süüdistataval mõista menetlust ja et tõlk peab olema pädev. Seda, et süüdistataval on õigus tasuta suulisele tõlkele isegi süüdimõistmise korral, sedastati kohtuasjas *Lüdicke, Belkacem ja Koç vs Saksamaa*¹¹. Asjas *Kamasinski vs Austria*¹² sedastati, et pakutav suuline tõlge peab olema piisavalt kõrge kvaliteediga, et süüdistatav saaks aru tema vastu esitatud süüdistusest ja et ta saaks ennast kaitsta. Õigus kehtib dokumentaalsete tõendite ja kohtueelse menetluse suhtes. Euroopa Inimõiguste Kohus leidis, et suulise tõlke tase peab olema „piisav” ja et süüdistuse üksikasjad tuleb esitada isikule talle arusaadavas keeles (*Brozicek vs Itaalia*¹³). Kohtuasutused peavad tõendama, et süüdistatav räägib kohtus kasutatavat keelt piisavalt hästi; süüdistatav ise ei pea tõendama, et ta ei oska keelt piisavalt hästi rääkida¹⁴. Tõlk peab olema pädev ja kohtunik peab tagama õiglase kohtumenetluse (*Cuscani vs Ühendkuningriik*¹⁵).
17. Direktiivi ettepanekus on sätestatud miinimumnõuded ning toetunud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonile ja Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikale. Komisjoni mitmekeelsuse ja tõlkide koolituse mõttekoda¹⁶ koostas

¹⁰ Vt joonealune märkus 2.

¹¹ 28. november 1978, A seeria nr 29. „46. Kohus leiab seetõttu, et termini [...] „tasuta” tavatähendust artikli 6 lõike 3 punktis e [...] kinnitab artikli 6 eesmärk. Kohus järeldab, et artikli 6 lõike 3 punktiga e kaitstav õigus tähendab, et igaühel, kes ei räägi ega mõista kohtus kasutatavat keelt, on õigus suulise tõlgi tasuta abile, ilma et temalt hiljem nõutaks tekkinud kulude hüvitamist.”

¹² 19. detsember 1989, A seeria nr 168.

¹³ 19. detsember 1989, (10964/84) [1989] EIK 23.

¹⁴ „41 [...] Itaalia kohtuasutused oleks pidanud võtma meetmeid, et tagada artikli 6 lõike 3 punkti a nõuete täitmine, välja arvatud siis, kui nad oleksid suutnud tõendada, et taotleja oskas piisavalt hästi itaalia keelt, et mõista selle kirja sisu, millega teda teavitati tema vastu esitatud süüdistustest. Kinnitust selle kohta ei leia ei toimikust ega tunnistajate ütlustest 23. aprillil 1989 toimunud ärakuulamisel. Käesoleval juhul on rikutud artikli 6 lõike 3 punkti a.”

¹⁵ 24. september 2002 - nr 3277/96.

¹⁶ http://ec.europa.eu/commission_barroso/orban/docs/FinalL_Reflection_Forum_Report_en.pdf

aruande soovitud suulise ja kirjaliku tõlke kvaliteedi kohta. Aruanne on suulise tõlke peadirektoraadi poolt 2008. aastal kokkukutsutud mõttekoja koostumiste tulemus. Eesmärk oli selgitada välja, kas on vaja võtta meetmeid ja kui, siis milliseid. Mõttekoda järeldas, et vajadus on olemas ja koostas soovitud, kuidas parandada pädevate ja kvalifitseeritud tõlkide koolitamist kriminaalmenetluse jaoks. Soovitude hulgas oli õiguslase suulise tõlke õppekava ning õigustõlkide akrediteerimise, sertifitseerimise ja registreerimise süsteem.

18. Euroopa Komisjoni kirjaliku tõlke peadirektoraat on käivitanud Euroopa kirjaliku tõlke magistrikraadi algatuse. Koostöös nimekatest akadeemikutest koosneva eksperdirühmaga on loodud kirjaliku tõlke ülikooliprogrammi lähteraamistik, mis koosneb kuuest pädevusest. 2009. aasta septembris lõi kirjaliku tõlke peadirektoraat tervet ELi hõlmava kõrgetasemeliste kirjaliku tõlke magistriprogrammide võrgustiku, et püüelda tõlkijate koolitamisel, sealhulgas õigustõlke spetsiifilises valdkonnas, täiuslikkuse poole ning parandada tõlkija elukutset kõigis liikmesriikides.
19. Vajaduse korral võib liikmesriikide käesoleva õigusakti nõuete täitmisele suunatud, eelkõige riigieelarvest rahastatavate kirjaliku ja suulise tõlke teenustega seonduvate jõupingutuste toetamiseks sihtotstarbeliselt ära kasutada ELi tasandil kättesaadavaid rahastamisvõimalusi.

4. ERISÄTTED

Artikkel 1 – Reguleerimisala

19. Reguleerimisala hõlmab kriminaalmenetlusi ja Euroopa vahistamismääruse täitmise menetlusi. Reguleerimisala hõlmab iga isikut alates hetkest, mil teda kahtlustatakse kriminaalkuriteo toimepanekus, kuni tema suhtes menetluse (sealhulgas edasikaebuse) lõpetamiseni. Euroopa vahistamismääruse hõlmamine on oluline, sest Euroopa vahistamismääruse raamotsuses käsitletakse seda küsimust ainult üldiselt. Selles suhtes arendab ettepanek edasi Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklit 5.
20. Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikas on selgitatud, et õigusrikkumistes käsitletavad isikud peaksid sõltumata sellest, kas neile on esitatud ametlik süüdistus või mitte, olema kaetud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikliga 6. Sellepärast on selle sättega hõlmatud ka isikud, kes on vahistatud või kinni peetud seoses kriminaalsüüdistusega. Need õigused hakkavad kehtima hetkest, mil isikut teavitatakse tema kahtlustamisest kuriteo toimepanekus.

Artikkel 2 – Õiguse suulisele tõlkele

21. Selles artiklis on sätestatud peamine põhimõte, et suulist tõlget tuleb võimaldada uurimis- ja kohtuasutustes toimuvate menetluste ajal, see tähendab politseipoolse küsitlemise ajal, kohtulikult arutamisel ja vahepealsetel arutamistel või edasikaebuste korral. See hõlmab kahtlustatava või süüdistatava ja tema kaitsja vahelise suhtluse suulist tõlget. Tuleks luua süsteem selle väljaselgitamiseks, kas isik vajab suulist tõlki, ning selleks, et isik saaks vaidlustada otsust, et suulist tõlki ei ole vaja või seada kahtluse alla suulise tõlke kvaliteet.

22. Euroopa vahistamismäärusega seonduvad menetlused on sõnaselgelt hõlmatud.

Artikkel 3 – Õigus oluliste dokumentide tõlkimisele

23. Kahtlustataval on õigus oluliste dokumentide kirjalikule tõlkele, et kindlustada õiglane kohtumenetlus. Kohtuasjas *Kamasinski vs Austria*¹⁷ sedastas Euroopa Inimõiguste Kohus, et õigus suulisele tõlkele kehtib „dokumentaalsete tõendite suhtes” ja et süüdistataval peaks olema piisavalt teavet tema vastu esitatud süüdistuse kohta, et ennast kaitsta¹⁸. Olulised kriminaalmenetluse dokumendid peaksid seega hõlmama süüdistust või süüdistusakti ja asjakohaseid dokumentaalseid tõendeid, nagu peamiste tunnistajate ütlused, mida on vaja selleks, et saada „üksikasjalikku teavet tema vastu esitatud süüdistuse iseloomust ja põhjustest” kooskõlas Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 6 lõike 3 punktiga a. Tuleks pakkuda ka kinnipidamismääruse või isikuvabaduse võtmist käsitleva määruse ja kohtuotsuse tõlget, mida on vaja edasikaebeõiguse kasutamiseks (Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni protokolli nr 7 artikkel 2). Väga pikkade dokumentide puhul võib tõlge piirduda asjaomaste lõikudega.
24. Euroopa vahistamismääruse täitmise korral tuleks Euroopa vahistamismäärus tõlkida.
25. Isik võib õigusest tõlkele ka loobuda tingimusel, et nad on eelnevalt saanud õigusnõu.

Artikkel 4 – Kirjaliku ja suulise tõlke kulud

26. Selles artiklis on sätestatud, et suulise ja kirjaliku tõlke kulud katab liikmesriik. Seda, et süüdistataval on õigus tasuta suulisele tõlkele isegi süüdimõistmise korral, sedastati kohtuasjas *Lüdicke, Belkacem ja Koç vs Saksamaa*¹⁹.

Artikkel 5 – Kirjaliku ja suulise tõlke kvaliteet

27. Selles artiklis esitatakse põhinõue tagada suulise ja kirjaliku tõlke kvaliteet. Soovitused selle kohta on esitatud mitmekeelsuse ja tõlkide koolituse mõttekoja aruandes²⁰.

¹⁷ 19. detsember 1989, A seeria nr 168.

¹⁸ “74. Õigus [...] tasuta suulisele tõlkele ei kehti ainult kohtulikul ärakuulamisel antud ütluste suhtes, vaid ka dokumentaalsete tõendite ja kohtuelse menetluse suhtes. Artikli 6 lõike 3 punktis e on sätestatud, et kuriteos süüdistataval, kes ei mõista või ei räägi kohtus kasutatavat keelt, on õigus kasutada tema suhtes algatatud menetluses tasuta tõlgi abi kõikide nende dokumentide või ütluste jaoks, millest arusaamine on tema jaoks oluline, või mis tuleb tõlkida kohtus kasutatavasse keelde, et tagada õiglane kohtumenetlus. [...] Siiski ei minda artikli 6 lõike 3 punktis e nii kaugele, et nõutaks kõikide menetluse kirjalike tõendite või ametlike dokumentide kirjalikku tõlkimist. Osutatav suuline tõlkeabi peab võimaldama süüdistataval mõista tema vastu esitatud süüdistust ja end kaitsta, eelkõige sündmuste omapoolse kirjeldamisega kohtule. Et artikli 6 lõike 3 punktiga e tagatud õigus oleks teostatav ja tõhus, ei piirdu pädevate asutuste kohustus tõlgi määramisega, vaid võib ulatuda eritingimustes esitatud taotluse korral ka osutatud tõlke piisavuse teatava järelkontrollini (vt otsus *Artico* kohtuasjas).”

¹⁹ „46. Kohus leiab seetõttu, et termini [...] „tasuta” tavatähendust artikli 6 lõike 3 punktis e [...] kinnitab artikli 6 eesmärk. Kohus järeldab, et artikli 6 lõike 3 punktiga e kaitstav õigus tähendab, et igaühel, kes ei räägi ega mõista kohtus kasutatavat keelt, on õigus suulise tõlgi tasuta abile, ilma et temalt hiljem nõutaks tekkinud kulude hüvitamist.”

²⁰ Vt joonealune märkus 14 eespool.

Artikkel 6 – Tagasiulatuva jõu puudumine

28. Selle artikli eesmärk on tagada, et ühiste miinimumnõuete kehtestamine käesoleva direktiivi alusel ei tähenda nõuete vähendamist teatavates liikmesriikides ja et Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni, põhiõiguste harta ning muudest rahvusvahelise õiguse asjakohastest sätetest peetakse kinni. Liikmesriikidel on täielik õigus kehtestada direktiiviga kokkulepitud nõuetest rangemad nõuded.

Artikkel 7 – Rakendamine

29. Artikliga nõutakse, et liikmesriigid peavad rakendama direktiivi xx/xx/20xx ja saatma samaks kuupäevaks nõukogule ja komisjonile nende sätete teksti, millega võetakse otsus siseriiklikku õigusse üle.

Artikkel 8 – Aruandlus

30. Komisjon esitab hiljemalt 12 kuud pärast rakendamist Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande, milles hinnatakse, millises ulatuses on liikmesriigid võtnud käesoleva direktiivi järgimiseks vajalikke meetmeid, ning millele vajaduse korral lisatakse seadusandlikke ettepanekuid.

Artikkel 9 – Jõustumine

31. Artikliga nähakse ette, et direktiiv jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

5. SUBSIDIAARSUSE PÕHIMÕTE

32. Liikmesriigid üksi ei suuda ettepaneku eesmärki piisavas ulatuses saavutada, kuna ettepaneku eesmärk on suurendada nendevahelist usaldust ja seetõttu tuleb kokku leppida ühistes miinimumnõuetes, mida kohaldatakse kogu Euroopa Liidus. Ettepanekuga ühtlustatakse liikmesriikide olulised menetluseeskirjad suulise ja kirjaliku tõlke kohta kriminaalmenetluses, et tekitada vastastikust usaldust. Seepärast on ettepanek kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega.

6. PROPORTSIONAALSUSE PÕHIMÕTE

33. Ettepanek on kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega, kuna see ei lähe nimetatud eesmärkide saavutamiseks Euroopa Liidu tasandil vajalikust kaugemale.

Ettepanek:

**EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV,
mis käsitleb õigust suulisele ja kirjalikule tõlkele kriminaalmenetluses**

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut ja eriti selle artikli 82 lõiget 2,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut²¹,

pärast õigusakti eelnõu edastamist riikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust²²,

võttes arvesse Regioonide Komitee arvamust²³,

tegutsedes seadusandliku tavamenetluse kohaselt

ning arvestades järgmist:

- (1) ELi põhiõiguste harta artiklis 47 on sätestatud õigus õiglasele kohtulikule arutamisele, sealhulgas õigus saada õigusabi ning olla esindatud. Artikliga 48 tagatakse süütuse presumptsiooni ja kaitseõiguse austamine.
- (2) Euroopa Liit on seadnud endale eesmärgiks säilitada ja arendada vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala. 15. ja 16. oktoobril 1999 Tampere toimunud Euroopa Ülemkogu kohtumise järelduste kohaselt ning eelkõige nende punkti 33 kohaselt peaks vastastikuse tunnustamise põhimõtte saama liidu piires õiguslase koostöö nurgakiviks nii tsiviil- kui ka kriminaalasjades.
- (3) 29. novembril 2000 võttis nõukogu vastavalt Tampere järeldustele vastu meetmeprogrammi, et rakendada vastastikuse tunnustamise põhimõtet kriminaalasjades²⁴. Meetmeprogrammi sissejuhatuses selgitatakse, et vastastikune tunnustamine on „mõeldud tugevdama koostööd liikmesriikide vahel, aga ka tõhustama üksikisiku õiguste kaitset”.
- (4) Kriminaalasjades tehtud otsuste vastastikuse tunnustamise põhimõtte rakendamine eeldab, et liikmesriigid usaldavad üksteiste kriminaalkohtusüsteeme. Vastastikuse tunnustamise ulatus sõltub suuresti mitmest näitajast, mille hulka kuuluvad „[...]”

²¹ ELT C , , lk .

²² ELT C , , lk .

²³ ELT C , , lk .

²⁴ ELT C 12, 15.1.2001, lk 10.

kahtlustatavate õiguste kaitse mehhanismid”²⁵ ja ühised miinimumnõuded, mis on vajalikud vastastikuse tunnustamise põhimõtte rakendamise hõlbustamiseks.

- (5) Vastastikune tunnustamine saab toimida tõhusalt üksnes usalduse õhkkonnas, milles mitte üksnes kohtuasutused, vaid ka kõik kriminaalmenetluses osalejad suhtuvad teiste liikmesriikide kohtuasutuste otsustesse samaväärselt enda omadega väljendades seeläbi „mitte üksnes usku partneri eeskirjade piisavusse, vaid ka veendumust, et neid eeskirju kohaldatakse õigesti”²⁶.
- (6) Kuigi kõik liikmesriigid on Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni osalised, näitavad kogemused, et see iseenesest ei tekita piisavat usaldust teiste liikmesriikide kriminaalkohtusüsteemi vastu.
- (7) ELi toimimise lepingu artikli 82 lõikes 2 on sätestatud liikmesriikides kohaldatavate miinimumeeskirjade kehtestamine kohtuotsuste ja õigusasutuste otsuste vastastikuse tunnustamise ning samuti politsei- ja õiguskooostöö hõlbustamiseks piiriülese mõõtmega kriminaalasjades. Ühised miinimumnõuded suurendaksid usaldust kõikide liikmesriikide kriminaalkohtusüsteemide vastu, mis omakorda peaks viima tõhusama õiguslase koostööni vastastikuse usalduse õhkkonnas.
- (8) 30. novembril 2009 võttis nõukogu vastu menetlusõiguste teekaardi, milles paluti komisjonil esitada järkjärgulise lähenemisviisi raames ettepanekud, mis käsitlevad õigust suulisele ja kirjalikule tõlkele, õigust saada teavet õiguste kohta, õigust õigusabile enne kohtuistungit ja selle ajal, kinnipeetud isiku õigust suhelda pereliikmete, tööandjate ja konsulaarasutustega ning haavatavate kahtlustatavate kaitset.
- (9) Käesoleva direktiiviga, mis on teekaardi esimene meede, tuleks kehtestada ühised nõuded suulise ja kirjaliku tõlke kohta kriminaalmenetluses, et suurendada liikmesriikide hulgas vajalikku usaldust.
- (10) Nende isikute õigus suulisele ja kirjalikule tõlkele, kes ei mõista menetluskeelt, on sätestatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklis 6, mida on tõlgendanud Euroopa Inimõiguste Kohus oma lahendites. Direktiiviga tuleks lihtsustada nende õiguste rakendamist praktikas, et kaitsta õigust õiglasele menetlusele.
- (11) Käesolevas direktiivis sätestatud õigusi tuleks kohaldada ka Euroopa vahistamismääruse täitmise menetluste suhtes. Vahistamismäärust täitvad liikmesriigid peaksid korraldama igale isikule, keda vahistamismäärus käsitleb ja kes ei mõista või ei räägi menetluses kasutatavat keelt, suulise ja kirjaliku tõlke ning kandma selle kulusid.
- (12) Kahtlustataval või süüdistataval peaks muu hulgas olema võimalus esitada oma esindajale enda versioon sündmustest, osutada avaldustele, millega ta ei nõustu ja anda oma esindajale teada asjaoludest, mida tuleks tema kaitsel kasutada.

²⁵ ELT C 12, 15.1.2001, lk 10.

²⁶ KOM(2000) 495 (lõplik), 26.7.2000, lk 4.

- (13) Otsust, et suulist või kirjalikku tõlget ei ole vaja, peaks olema võimalik läbi vaadata. Liikmesriigid peaksid tagama, et kahtlustataval või süüdistataval on õigus vaidlustada otsust, et suulist tõlget ei ole vaja, sealhulgas juhtumeid, mil suuline või kirjalik tõlge on nii puudulik, et see on võrdne tõlke puudumisega.
- (14) Kohustus hoolitseda kahtlustatavate või süüdistatavate eest, kes võivad olla ebasoodsas olukorras eelkõige füüsilise puude tõttu, mis mõjutab nende võimet tulemuslikult suhelda, on õiglase kohtumõistmise aluseks. Pädevad asutused peaksid seega tagama, et kõnealused isikud saaksid käesoleva direktiiviga ettenähtud õigusi tõhusalt kasutada, olles teadlikud võimalikust haavatavusest, mis mõjutab isikute võimet menetlust jälgida ja end arusaadavaks teha ning võttes asjakohaseid meetmeid kõnealuste õiguste kaitseks.
- (15) Õiglase kohtumenetlus nõuab, et olulised dokumendid tuleks kahtlustatava või süüdistatava huvides tõlkida. Tõlkimisele kuuluvad olulised dokumendid on otsus, millega võetakse isikult vabadus, süüdistus või süüdistusakt, peamised dokumentaalsed tõendid ja kohtuotsus.
- (16) Dokumentide kirjaliku tõlke õigusest loobumine peaks olema ühetimõistetav ja kehtiv üksnes pärast õigusnõu saamist.
- (17) Tõhus suuline ja kirjalik tõlge tuleks tagada mitmesuguste vahenditega, näiteks pakkudes kohtunikele, advokaatidele, prokuröridele, politsei- ja muudele kohtutöötajatele koolitust, et tõsta teadlikkust tõlke vajajate ja selle pakkujate olukorrast.
- (18) Käesoleva direktiiviga tuleks kehtestada miinimumeeskirjad. Liikmesriikidel peaks olema võimalik käesolevas direktiivis sätestatud õigusi laiendada, et tagada kõrgem kaitstuse tase ka sellistel juhtudel, mida käesolevas direktiivis ei ole otseselt reguleeritud. Kaitstuse tase ei tohiks mingil juhul langeda allapoole nõuetest, mis on sätestatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga, nagu seda on tõlgendanud Euroopa Inimõiguste Kohus oma kohtupraktikas.
- (19) Käesolevas direktiivis austatakse põhiõigusi ja järgitakse Euroopa Liidu põhiõiguste hartas tunnustatud põhimõtteid. Eelkõige soovitakse direktiiviga edendada õigust isikuvabadusele, õigust õiglasele kohtulikule arutamisele ja õigust kaitsele ning direktiivi rakendamisel tuleb seda silmas pidada.
- (20) Liikmesriigid peaksid tagama, et käesoleva direktiivi sätteid, mis vastavad Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga tagatud õigustele, rakendatakse kooskõlas viimati nimetatuga ja Euroopa Inimõiguste Kohtu asjaomase kohtupraktikaga.
- (21) Kuna ühiste miinimumnõuete kehtestamise eesmärki ei saa saavutada liikmesriikide ühepoolse tegutsemise kaudu ei kesk-, piirkondlikul ega kohalikul tasandil, vaid üksnes ELi tasandil, võivad Euroopa Parlament ja nõukogu vastu võtta meetmed vastavalt Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 määratletud subsidiaarsuse põhimõttele. Samas artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev direktiiv nimetatud eesmärgi saavutamiseks vajalikust kaugemale.
- (22) [Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokolli (Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukoha kohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suhtes) artiklite 1, 2, 3

ja 4 kohaselt on Ühendkuningriik ja Iirimaa teatanud oma soovist osaleda käesoleva direktiivi vastuvõtmises ja kohaldamises] / [Ilma et see piiraks protokoll (Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukoha kohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suhtes) artikli 4 kohaldamist, ei osale Ühendkuningriik ja Iirimaa käesoleva direktiivi vastuvõtmises ja see ei ole nende suhtes siduv ega kohaldatav]²⁷. Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud Taani seisukoha käsitleva protokoll artiklite 1 ja 2 kohaselt ei osale Taani käesoleva direktiivi vastuvõtmisel, mistõttu see ei ole talle siduv ega kuulu tema suhtes kohaldamisele,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA DIREKTIIVI:

Artikkel 1

Sisu ja reguleerimisala

1. Direktiiviga kehtestatakse eeskirjad, mis käsitlevad õigust suulisele ja kirjalikule tõlkele kriminaalmenetluses ja Euroopa vahistamismääruse täitmise menetluses.
2. Liikmesriigid peaksid tagama, et lõikes 1 nimetatud õigused on igal isikul alates hetkest, mil liikmesriigi pädevad asutused on talle teatanud, et teda kahtlustatakse kriminaalkuriteo toimepanekus, kuni tema suhtes menetluse lõpetamiseni.

Artikkel 2

Õiguse suulisele tõlkele

1. Liikmesriigid tagavad, et kahtlustatavale või süüdistatavale, kes ei mõista või ei räägi kriminaalmenetluse keelt, võimaldatakse viivitamata õiglase kriminaalmenetluse kindlustamiseks piisava kvaliteediga suuline tõlge. Suulist tõlget pakutakse uurimis- ja kohtuasutustes toimuvate menetluste ajal, sealhulgas politseipoolse küsitlemise ajal, kõikidel kahtlustatava ja tema advokaadi vajalikel kohtumistel, kõikidel kohtulikel arutamistel ja vajalikel vahepealsetel arutamistel.
2. Liikmesriigid tagavad, et vajaduse korral kindlustatakse kahtlustatavale kriminaalmenetluse jooksul toimuva õigusnõustamise suuline tõlge.
3. Liikmesriigid tagavad menetluse kehtestamise selle väljaselgitamiseks, kas kahtlustatav või süüdistatav mõistab ja räägib kriminaalmenetluse keelt.
4. Liikmesriigid tagavad, et kahtlustataval või süüdistataval on õigus vaidlustada otsust, et suulist tõlget ei ole vaja.
5. Õigus suulisele tõlkele hõlmab ka abi kuulmis- või kõnepuudega isikutele.
6. Euroopa vahistamismääruse täitmise menetluse puhul tagavad liikmesriigid, et igale isikule, kelle suhtes seda täidetakse ja kes ei mõista või ei räägi menetluskeelt, võimaldatakse asjaomase menetluse jooksul suuline tõlge.

²⁷ Direktiivi käesoleva põhjenduse lõplik sõnastus sõltub Ühendkuningriigi ja Iirimaa tegelikust seisukohast, mille need riigid võtavad protokoll nr 21 sätete kohaselt.

Artikkel 3

Õigus oluliste dokumentide kirjalikule tõlkele

1. Liikmesriigid tagavad, et kahtlustatavale või süüdistatavale, kes ei mõista asjaomase kriminaalmenetluse keelt, võimaldatakse õiglase kriminaalmenetluse kindlustamiseks kõikide oluliste dokumentide piisava kvaliteediga kirjalik tõlge.
2. Tõlkimisele kuuluvad olulised dokumendid on kinnipidamismäärus, millega võetakse isikult vabadus, süüdistus/süüdistusakt, peamised dokumentaalsed tõendid ja kohtuotsus.
3. Kahtlustatav või süüdistatav või tema advokaat võivad esitada põhjendatud taotluse muude dokumentide tõlkimiseks, sealhulgas kahtlustatava kaitsja poolsete õigusnõustamisalaste dokumentide tõlkimiseks.
4. Liikmesriigid tagavad, et kahtlustataval või süüdistataval on õigus vaidlustada otsust, et kirjalikku tõlget ei ole vaja.
5. Euroopa vahistamismääruse täitmise menetluse puhul tagavad liikmesriigid, et igale isikule, kelle suhtes seda täidetakse ja kes ei mõista Euroopa vahistamismääruse koostamiseks kasutatud keelt, võimaldatakse määruse kirjalik tõlge.
6. Isik, kellel on käesoleva artikli kohaselt õigus dokumentide kirjalikule tõlkele, võib õigusest pärast asjakohase õigusnõu saamist loobuda.

Artikkel 4

Suulise ja kirjaliku tõlke kulude katmine liikmesriigi poolt

Liikmesriigid katavad artiklite 2 ja 3 kohaldamisel tekkivad suulise ja kirjaliku tõlke kulud, sõltumata menetluse tulemusest.

Artikkel 5

Tõhus kirjalik ja suuline tõlge

1. Suulist ja kirjalikku tõlget pakutakse nii, et kahtlustatav või süüdistatav saab oma õigusi täielikult kasutada.
2. Liikmesriigid pakuvad kohtunikele, advokaatidele, prokuröridele, politsei- ja muudele kohtutöötajatele koolitust, et selgitada neile suulise ja kirjaliku tõlke pakujate rolli ning et tagada kahtlustatavale võimalus mõista menetlust.

Artikkel 6

Kaitse taseme säilitamine

Ühtegi käesoleva direktiivi sätet ei tõlgendata Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni, ELi põhiõiguste harta, rahvusvahelise õiguse ega liikmesriikide seaduste muude asjaomaste sätete alusel tagatud ning kõrgemat kaitstuse taset pakuvate õiguste ja menetluslike tagatiste piiramisena või nendest vabastamisena.

Artikkel 7
Rakendamine

1. Liikmesriigid jõustavad käesoleva direktiivi täitmiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid [24 kuu möödumisel käesoleva direktiivi jõustumise päevast].
2. Kui liikmesriigid need normid vastu võtavad, lisavad nad nendesse normidesse või nende normide ametliku avaldamise korral nende juurde viite käesolevale direktiivile. Sellise viitamise viisi näevad ette liikmesriigid.
3. Liikmesriigid edastavad komisjonile nende sätete teksti, millega võetakse siseriiklikku õigusesse üle käesolevast direktiivist tulenevad kohustused, ning tabeli, milles on näidatud käesoleva direktiivi sätete vastavus vastuvõetud riigisisestele sätetele.

Artikkel 8
Aruandlus

Komisjon esitab [36 kuud pärast käesoleva direktiivi avaldamist Euroopa Liidu Teatajas] Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande, milles ta hindab, millises ulatuses on liikmesriigid võtnud käesoleva direktiivi järgimiseks vajalikke meetmeid, lisades aruandele vajaduse korral seadusandlikud ettepanekud. Aruandes käsitletakse ka liikmesriikide poolt käesoleva direktiivi alusel võetud meetmete tulevast maksumust.

Artikkel 9
Jõustumine

Käesolev direktiiv jõustub kahekümnenadal päeval pärast selle avaldamist Euroopa Liidu Teatajas.

Artikkel 10

Käesolev direktiiv on vastavalt aluslepingutele adresseeritud liikmesriikidele.

Brüssel,

Euroopa Parlamendi nimel
president

Nõukogu nimel
eesistuja